

Зінаїда Панасюк
Людмила Дичко

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з розвитку та підтримки навичок
самостійного проживання

**ШКОЛА
САМОСТІЙНОГО
ЖИТТЯ**

на базі учбової тренувальної квартири
для людей з інтелектуальними
та психічними порушеннями

Авторки:
Зінаїда Панасюк
Людмила Дичко

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з розвитку та підтримки навичок
самотійного проживання

ШКОЛА
САМОСТІЙНОГО
ЖИТТЯ

на базі учбової тренувальної квартири
для людей з інтелектуальними
та психічними порушеннями

Цю програму розроблено в межах проекту «Нова якість реабілітаційної допомоги на Вінниччині», який реалізував Фонд громади «Подільська громада» за підтримки Програми розвитку ООН у межах проекту «Підтримка реабілітації людей з інвалідністю, спричиненою війною» та за фінансової підтримки урядів Республіки Корея та Німеччини.

Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені в цьому документі, належать авторкам і не обов'язково відображають погляди ООН, Уряду Республіки Корея та Уряду Німеччини.

Пояснювальна записка

Актуальність навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання «Школа самостійного життя» пов'язана із необхідністю підготовки до самостійного життя людей з інтелектуальними та психічними порушеннями.

З практичного та багаторічного досвіду роботи з дітьми та людьми з інвалідністю часто спостерігаємо за тим, як люди з інтелектуальними та психічними порушеннями не готові до самостійного життя. Вони не мають ні практичних навичок, ні уявлень про ведення побуту. Це є наслідком надмірної опіки батьків, особливостей нозології або ж люди з інвалідністю були вихованцями інтернатних закладів.

Тривогу відчувають батьки, які виховують дітей та підлітків з інвалідністю. З часом діти дорослішають, а батьки старішають і втрачають можливість в повному обсязі забезпечувати своїм дорослим дітям догляд та допомогу у вирішенні побутових та соціальних проблем. У випадку смерті батьків такі діти не мають альтернативи вибору та розміщуються в інтернатних закладах. Інтернатні заклади в Україні не передбачають соціальну інтеграцію в суспільство людей з інвалідністю, зовсім навпаки, люди з інвалідністю ізолюються.

Створення навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання обумовлено необхідністю формування побутової самостійності у людей з інтелектуальними та психічними порушеннями. Оволодіння способами та навичками самообслуговування дозволяє зменшити залежність людини з інвалідністю від сім'ї та оточуючих, сприяє підвищенню її впевненості у своїх силах, створює передумови для навчання та іншим видам діяльності.

Її розробка базується на концептуальних засадах Державного стандарту послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, який визначає зміст, обсяг, умови, норми і нормативи, порядок надання соціальної послуги підтриманого проживання та показники її якості.

Новизна навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання полягає в актуальності та в ногу з часом навчальних тем та практичних робіт.

Приклад:

Організація харчування

- Види продуктів харчування. Раціональне харчування. Продукти, які рекомендовані вживати для підтримки здорового способу життя.
- Кухонна техніка. Правила експлуатації кухонної техніки і догляду за нею.
- Кухонний та столовий посуд. Його призначення.
- Миючі засоби та приладдя для миття посуду.
- Кухонний рушник та догляд за ним.
- Термін вживання продуктів. Правила зберігання різних видів продуктів. Ознаки зіпсованої їжі.
- Приготування їжі. Санітарно-гігієнічні вимоги до обробки продуктів харчування.
- Сервірування столу до сніданку, чаювання, обіду, вечері та святкового столу.
- Правила поведінки за столом.

Практичні роботи

- Складання меню відповідно до продуктів, які є в холодильнику.
- Складання списку продуктів необхідних покупок для походу в магазин.
- Приготування страви за рецептом.
- Чищення і миття кухонної техніки та посуду.
- Приготування сніданку, обіду та вечері.
- Пошук необхідного відео рецепту. Запис рецепту.
- Змінення рецепту, щоб приготувати страву для більшої чи меншої кількості людей.
- Планування меню на тиждень із поживних страв.

Програма забезпечує науковість, системність і послідовність формування в людей з інвалідністю знань та умінь, та має практичну спрямованість. Її зміст зорієнтовано на оволодіння у певній послідовності розумовими та практичними операціями, прийомами, діями, що є основою для формування соціальних та побутових компетенцій самостійного проживання людей з інтелектуальними та психічними порушеннями.

Навчальна програма з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання реалізовуватиметься на базі учбової тренувальної квартири в Державній реабілітаційній установі «Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «Поділля» та спрямована на повнолітніх осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями.

Мета навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання є вирішення проблеми соціальної інтеграції осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями в сучасне суспільство.

Завдання навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання:

- формування комунікативних умінь шляхом розширення словникового запасу та розвитку мовлення;
- оволодіння необхідними вміннями та навичками самообслуговування;
- формування практичного досвіду приготування їжі, утримання та догляду за помешканням, розподіл фінансів, планування та здійснення покупок, ведення домашнього господарства;
- розвиток тілесної, емоційної, вольової регуляції, що проявляється в поведінці;
- активізація пізнавальної діяльності;
- формування потреби адаптації до умов життя;
- пропагування здорового способу життя, змістовний та активний відпочинок.

Структура навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання включає в себе наступні розділи:

- Вступ.;	- Планування та здійснення покупок.;
- Особиста гігієна.;	- Засоби зв'язку.;
- Одяг та взуття.;	- Організація дозвілля.;
- Організація харчування.;	- Сім'я. Сімейні стосунки.;
- Утримання помешкання.;	- Види послуг та діяльності державних організацій.;
- Фінансова грамотність.;	- Працевлаштування.
- Транспорт, побудова маршруту.;	

Заняття з розділу **«Особиста гігієна»** дозволить людям з інвалідністю оволодіти вміннями і навичками гігієни, догляду за шкірою, знаннями про засоби догляду за різними частинами тіла та дотримання правил особистої гігієни.

Розширенню навичок самообслуговування сприяють тематичні заняття з розділів **«Одяг та взуття», «Утримання помешкання»**. Вони допомагають у повсякденному житті догляді за одягом, взуттям та всіма приміщеннями у помешканні.

Заняття з розділів **«Організація харчування», «Планування та здійснення покупок»** сприяють набуттю необхідних практичних навичок орієнтуватись в продуктах харчування, використання кухонної техніки

та догляду за нею, способів приготування та зберігання їжі, сервірування столу, складання списку покупок відповідно до страви та необхідності, здійснення покупок в магазинах.

Шляхи і способи встановлення особистих взаємостосунків у сім'ї, групі, громадських місцях розкриваються в розділах **«Організація дозвілля», «Сім'я. Сімейні стосунки»**.

Важливу роль також відіграє відпрацювання навичок грамотно користуватися грошима, планування бюджету, користуватись засобами зв'язку, транспортом, графіком руху та побудовою маршруту, розвиток комунікативних навичок в процесі спілкування. Ці уміння і навички формуються під час вивчення розділів **«Фінансова грамотність», «Засоби зв'язку», «Транспорт, побудова маршруту»**.

Самостійне життя в громаді передбачає знання про органи місцевого самоврядування, сплата комунальних платежів та зайнятість (пошуку роботи). Ці знання та навички розкриваються в розділах **«Види послуг та діяльності державних організацій», «Працевлаштування»**. Розділи позначені – **«*»**, так як представляють в собі тематику підвищеного рівня складності.

Змістове наповнення кожного розділу спрямоване на підготовку людей з інвалідністю до оволодіння знаннями та практичними навичками, які необхідні для самостійного життя в громаді, свідомого та самостійного вирішення різноманітних життєвих проблем. У кожному розділі зазначена тематика практичних робіт та корекційно-розвиткова спрямованість.

Особливість навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання є та, що в програмі вказується орієнтовна кількість годин на вивчення кожного розділу. Тобто на вивчення однієї із тем чи виконання практичного завдання може затрататись різна кількість годин, все залежить від психофізичних можливостей людини з інвалідністю. Фахівець, який проводить заняття сам визначає затрату часу на власний розсуд. Головне досягнення позитивного результату.

Навчальна програма з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання розрахована на 30 календарних днів.

Методи організації

Проведення занять здійснюється з урахуванням особливостей розвитку людей з інвалідністю. Під час проведення занять здійснюється диференційований підхід до людей з інвалідністю з урахуванням комплексного визначень ступеня індивідуальних потреб людини з інвалідністю згідно до Додаток 1 до Державного стандарту соціальної

послуги підтриманого проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю.

Людям з інтелектуальними та психічними порушеннями теоретичного методу навчання недостатньо. Для формування в них адаптивних навичок обов'язково треба використовувати стратегії, найбільш найближчі до реального життя:

- візуалізація;
- метод рольового моделювання;
- метод покрокового навчання;
- екскурсії.

Візуальна підтримка. Тематичні зображення, плани на день, списки продуктів, нагадування, алгоритми дій та ін. – це приклади візуальної підтримки, які допомагають підтримати самостійність. Так людина вчиться планування та контролю своєї діяльності.

Метод покрокового навчання. Цей метод насамперед застосовується для навчання складних багатокомпонентних умінь. Основне завдання методу – визначити частинки комплексної задачі, проаналізувати їх виконання, потрібний результат та потім поєднати ці результати в цілісну багатокомпонентну навичку.

Рольове моделювання. Використовується не так у формуванні побутових навичок, як у сфері соціалізації та комунікації, безпечного поведіння в соціумі. За суттю, це рольова гра, яка допомагає відтворити у формі рольової гри: похід в магазин, здійснення покупок, спілкування з консультантом в магазині, проходження співбесіди та ін.

Екскурсії. Проводяться з метою закріплення знань і вмінь у реальних життєвих ситуаціях. Вони мають діловий, практичний характер. Люди з інвалідністю не лише спостерігають за роботою державних і приватних установ, що надають послуги населенню, а й вступають у певні відносини і контакти з працівниками організації. Такі екскурсії формують на майбутнє навички спілкування з працівниками організацій.

Важливою ознакою цієї навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання є те, що вона спрямована на максимальну практичну діяльність в типових для самостійного життя умовах. Значна увага в процесі практичної діяльності приділяється додержанню людьми з інвалідністю санітарно-гігієнічних норм та правил безпеки праці.

Для закріплення знань та практичних навичок слід постійно планувати повторення пройденого матеріалу з інших розділів. Тобто повторення навчального матеріалу за темою, що вивчається, чи раніше пройденого матеріалу повинно бути елементом кожного заняття.

Практичні та теоретичні заняття з розділів навчальної програми проводитимуться в учбовій тренувальній квартирі.

Учбова тренувальна квартира спеціально облаштована застосувавши принципи універсального дизайну. Що включає спальню кімнату, яка розрахована для 2 осіб, передпокій, кухню, ванну кімнату та туалет.

Приміщення забезпечені засобами, необхідними для нормальної життєдіяльності людей з інвалідністю, включаючи відповідно обладнану кухню, яка передбачає можливість приготування їжі одночасно кількома особами та відповідне обладнання (пральна машина, плита для приготування їжі, холодильник, мікрохвильовою, телевізор, праска тощо).

Структура програми

Структура навчальної програми з розвитку та підтримки навичок самостійного проживання має вигляд таблиці, що складається з 4 колонок.

В 1-й колонці подано нумерацію розділів за порядком, які містять навчальні теми, практичні роботи та екскурсії; в 2-й колонці міститься орієнтовна кількість годин на вивчення розділу та виконання практичних робіт; в 3-й міститься зміст навчального корекційно-розвиткових занять; 4-й колонці містить спрямованість корекційно-розвиткової роботи.

1 Орієнтовна кількість годин: 1 – 2 год.	
Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Вступ Знайомство з приміщення транзитної тренувальної квартири. Дотримання загальних правил безпеки та санітарно гігієнічних вимог самостійного або проживання в групі. Дотримання правил безпеки під час повітряної тривоги. Практичні роботи Вміст тривожної валізи.	Формувати уявлення про приміщення учбової тренувальної квартири та їх цільове призначення й територію реабілітаційної установи. Формувати навички самоорганізації та самоконтролю.

2 Орієнтовна кількість годин: 3 – 8 год.	
Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Особиста гігієна Правила особистої гігієни. Гігієна тіла, обличчя, порожнини рота, гігієна волосся. Засоби особистої гігієни. Ранкові та вечірні гігієнічні процедури. Необхідність дотримуватись правил особистої гігієни.	Розширення уявлень з правил особистої гігієни та необхідність їх дотримання. Конкретизувати уявлення про призначення предметів та засобів особистої гігієни та способів користування ними.

Практичні роботи Складання алгоритмів ранкового та вечірнього туалету. Здійснення відбору засобів гігієни відповідно до їхнього призначення. Визначення типу волосся. Виконання ранкового туалету: миття рук, обличчя, шиї, вух, чищення зубів, причісування волосся. Виконання вечірнього туалету.	
--	--

3 Орієнтовна кількість годин: 6 – 10 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Одяг та взуття Святковий, повсякденний та домашній одяг. Дотримання порядку в шафі для одягу. Сезонний одяг. Готування до зберігання сезонного одягу. Побутова хімія. Засоби для прання речей: сипучі, рідкі, для ручного прання та машинки автомат. Правила догляду за одягом та взуттям. Практичні роботи Побудова власного стилю одягу. Підбір одягу відповідно до події. Сортування брудного одягу для прання відповідно до кольору та виду тканини. Прання одягу в пральній машині на відповідному режимі. Ручне прання. Розрізнення засобів для прання. Визначення необхідної кількості засобу для прання.	Формування організаційних умінь навчально-практичної діяльності. Формування практичних умінь добирати одяг та взуття відповідно до сезону, власного стилю та святкової події; прати, сушити, прасувати та готувати до сезонного зберігання одягу та взуття; добирати засоби для догляду за одягом та взуттям. Розвиток уваги в процесі обстеження одягу. Збагачення словникового запасу слів, що позначають назви засобів для прання одягу та чищення взуття.

Відпрацювання алгоритму дій запуску пральної машини, вимикання, вивантаження та розвішування речей. Прасування одягу. Режим прасування одягу. Складання одягу. Чищення одягу та взуття відповідно до матеріалів, з яких його виготовлено.	
---	--

4
Орієнтовна кількість годин: 25 – 50 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організація харчування Види продуктів харчування. Раціональне харчування. Продукти, які рекомендовані вживати для підтримки здорового способу життя. Кухонна техніка. Правила експлуатації кухонної техніки і догляду за нею. Кухонний та столовий посуд. Його призначення. Миючі засоби та приладдя для миття посуду. Кухонний рушник та догляд за ним. Термін вживання продуктів. Правила зберігання різних видів продуктів. Ознаки зіпсованої їжі. Приготування їжі. Санітарно-гігієнічні вимоги до обробки продуктів харчування. Сервірування столу до сніданку, чаювання, обіду, вечері та святкового столу. Правила поведінки за столом. Практичні роботи Складання меню відповідно до продуктів, які є в холодильнику.	Збагачення та уточнення уявлень про продукти харчування, їх різноманітність, харчову користь; кухонні речі та їх цільове призначення; правила експлуатації кухонної техніки і догляду за нею; миючі засоби та приладдя для миття посуду; терміни вживання продуктів та ознаки зіпсованої їжі; санітарно-гігієнічні вимоги до процесу приготування їжі. Формування діяльності на основі визначення послідовності приготування: • сніданку; • чаювання; • обіду; • вечері. Формування практичних умінь приготування їжі. Розвиток умінь орієнтуватись в часі на приготування страв.

Складання списку продуктів необхідних покупок для походу в магазин. Приготування страви за рецептом. Чищення і миття кухонної техніки та посуду. Приготування сніданку, обіду та вечері. Пошук необхідного відео рецепту. Запис рецепту. Змінення рецепту, щоб приготувати страву для більшої чи меншої кількості людей. Планування меню на тиждень із поживних страв.	Збагачення словникового запасу назвами технологічних операцій з приготування страв. Виховання естетичних смаків при сервіруванні столу та оформленні страв.
---	---

5

Орієнтовна кількість годин: 7 – 10 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Утримання помешкання. Адреса проживання. Гігієна житла. Прибирання житлових приміщень. Періодичність прибирання: рутинне та генеральне. Види прибирання: сухе та вологе. Призначення та використання гумових рукавичок, ганчірки для підлоги, віника. Миття вікон та дзеркал. Миючі засоби (для миття підлоги, меблів, скляних поверхонь, раковини, ванни та унітазу). Призначення та обслуговування урни для сміття. Застеляння ліжка та частота зміни постільної білизни.	Уточнення та розширення знання про види та способи прибирання; правила користування необхідним інвентарем для прибирання (гумові рукавиці, губки, віник, відро, швабра); послідовність сухого та вологого прибирання; обслуговування урни для сміття. Збагачення словникового запасу назвами засобів для прибирання та їх призначення. Формування практичних умінь догляду за помешканням. Виховувати самостійність при прибиранні та змінні постільної білизни. Виховання любові до природи. Розширення знань про вміст домашньої аптечки.

Розміщення речей на їхні місця. Правильне використання ящиків і шафи для зберігання речей. Економія енергії та води. Запобігання засмічення раковини. Кімнатні рослини та догляд за ними. Домашня аптечка та її вміст. Практичні роботи Прибирання житлового приміщення з використанням відповідних миючих засобів та інвентарю (підмітання підлоги, миття підлоги, розміщення речей на їх звичні місця, вологе прибирання поверхонь, миття дзеркала та вікон). Генеральне прибирання: кухні, ванної кімнати, житлової кімнати. Зміна постільної білизни. Щоденна підтримка чистоти помешкання. Чищення засміченої раковини. Підготовка води для поливу кімнатної рослини. Полив кімнатної рослини. Видалення пилу з кімнатної рослини. Вміст домашньої аптечки. Вимірювання температури.	
--	--

6 Орієнтовна кількість годин: 6 – 15 год.	
Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Фінансова грамотність. Форми грошей у обігу. Банкноти, монети, які знаходяться обігу. Склад числа.	Розвиток пам'яті шляхом відпрацювання навичок підрахунку грошей. Розширення уявлень про електронні способи оплати за товар та послуги

Безготівкові кошти. Функції грошей, їх роль в економіці та житті людини.

Різниця між товаром та послугою.

Потреби та можливості. Розумні потреби. Планування покупки.

Надходження. Поняття і види надходження сім'ї. Бюджет сім'ї. Основні статті витрат (харчування, утримання житла, придбання одягу та взуття, культурні потреби, здоров'я, допомога родині). Доходи і розходи.

Фінансові цілі за строками та пріоритетами. Фінансові цілі та визначенню плану дій для їх досягнення. Заощадження.

Банки і банківські послуги. Можливі способи платежів із використанням готівки, безготівкових коштів.

Форми зайнятості, поняття і види винагороди за працю.

Словникова робота (аванс, банкнота, банкомат, дорогий, дешевий, багатий, бідний, дохід, зарплата, потреба, сімейний бюджет, економний, транжира (марнотратник), послуга, товар, послуга, сімейний бюджет, пріоритет, заощадження).

Практичні роботи

Відпрацювання навичок користування грошима.

Складання та ведення бюджету. Визначення способів заощадження грошей на покупках.

Використання мобільного додатку банку.

Користування банкоматом.

Звернення в банк.

(використання мобільного додатку);

визначення способів заощадження грошей на покупках;

користування банкоматом;

способи звернення в банка.

Розвиток умінь раціонально розподіляти бюджет сім'ї, обґрунтувати витрати.

Збагачення словникового запасу назвами економічних термінів.

Виховання самостійності користування грошима, планування та здійснення покупок.

Виховання ощадливого та відповідального ставлення до грошей.

7 Орієнтовна кількість годин: 6 – 10 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Транспорт, побудова маршруту. Види транспорту. Поїзд, електричка, автобус, тролейбус, маршрутне таксі, метро, служба перевезення та ін. Правила поведінки в громадському транспорті. Правила дорожнього руху. Важливість безпеки та ремені безпеки при проїзді в авто. Орієнтовна вартість користування кожним видом громадського транспорту. Документи про пільговий проїзд. Графік руху. Мобільні додатки з графіком руху громадського транспорту. Придбання квитків та посадка на приміські поїзди. Мобільні додатки з придбання квитків. Поведінка у незнайомій, непередбачуваній ситуації (якщо загубився). Найбільш раціональний маршрут. Звернення до перехожих за допомогою у випадку, якщо забув номер автобуса. Практичні роботи Використання мобільних додатків з графіком руху громадського транспорту. Використання мобільних додатків з придбання квитків. Планування альтернативного маршруту громадського транспорту у разі, якщо регулярний маршрут не працює. Побудова маршруту до магазину, аптеки, лікарні, банку, залізничного вокзалу, ринку, парку та ін.	Розвиток пам'яті шляхом закріплення видів та відповідних назв міського транспорту. Формування просторової орієнтації шляхом виконання практичних завдань. Уточнення знань про значення дорожніх знаків. Формування практичних вмінь користуватись мобільними додатками: графіком руху громадського транспорту, придбання квитків за допомогою мобільного додатку. Формування вмінь виходу з кризових ситуацій. Виховання культури поведінки на зупинках, в громадському транспорті та в разі звернення за допомогою до прохожих.

8

Орієнтовна кількість годин: 6 – 12 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Планування та здійснення покупок. Види магазинів, їх призначення. Відділи товарів у магазинів, асортимент товарів, їх можлива вартість. Види упаковок. Розфасовка та виміри (грами, кілограми, літри) різних видів товарів. Спеціалізовані магазини. Супермаркет. Види розрахунків за товар (готівка та безготівкова оплата). Обслуговуючий персонал (продавці, касири, консультанти та ін.) Ринок, розташування продукції. Практичні роботи Вправи на підрахунок вартості покупок. Планування покупок відповідно до приготування запланованої страви. Планування покупок відповідно до тижневого меню та не перевищувати бюджет на продукти харчування. Здійснювати порівняння вартості товарів у різних магазинах. Здійснення покупки у магазині, аптеці та сплата за них касиру.	Розширення уявлень про види магазинів, відповідні відділи в них, асортимент товарів та обслуговуючий персонал в магазині. Розвиток мовлення на прикладі спілкування з працівниками в магазині під час вибору товарів та здійсненні оплати за них. Формування практичних умінь підраховувати вартість покупок, планування покупок, здійснення порівняння вартості товарів та здійснювати самостійно покупки в різних магазинах. Виховання ощадливого ставлення до грошей. Виховання уміння співвідносити бажання і потреби зі своїми можливостями.

9

Орієнтовна кількість годин: 5 – 8 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Засоби зв'язку. Телефон, мобільний зв'язок. Номери телефонів екстрених служб.	Розширення уявлення функціональними можливостями інтернету та безпеки в ньому.

Інтернет, безпека в інтернеті. Електронна пошта. Види поштових відправлень. Посилка. Відправлення та отримання посилки. Користування поштою. Практичні роботи Написання адреси на конверті. Вправи з користування телефоном, популярними мобільними додатками та соціальними мережами. Екскурсія Поїздка до найближчого відділення пошти та поштою.	Розвиток письмового мовлення в процесі написання адреси проживання, листування електронною поштою та іншими месенжерами в мережі інтернет. Формування практичних умінь користуватись інтернетом, електронною поштою, номерами телефонів екстрених служб, мобільними додатками та поштовим поштою.
--	---

10 Орієнтовна кількість годин: 8 – 20 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Організація дозвілля. Варіанти організації дозвілля (активне та пасивне). Хоббі. Моніторинг погоди для організації дозвілля на природі. Дозвілля в груповій формі. Сімейне дозвілля. Сімейні традиції. Практичні роботи Планування власного дозвілля з плануванням на тиждень. Відпрацювання вміння розраховувати години зайнятості. Відвідування кінотеатру, планетарію, парку, музею та ін.	Розвиток наочно-дійового мислення на основі підбору варіантів організації дозвілля. Розвиток діалогічного мовлення, комунікаційних та соціально-адаптивних навичок. Виховання любові до сімейних традицій. Розширення та збагачення уявлень про культуру спілкування у товаристві друзів і знайомих. Розвиток мислення та мовлення на основі збагачення словника назвами практичних дій та об'єктів. Формування практичних умінь планування власного дозвілля.

11 Орієнтовна кількість годин: 4 – 8 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
Сім'я. Сімейні стосунки. Дружба. Любов. Кохання. Шлюб. Сім'я. Взаємодопомога між членами сім'ї. Правила й відмінності поведінки в різних стосунках. Планування власної сім'ї. Практичні роботи Вправи на визначення шкідливих та небезпечних стосунків. Створення моделі майбутньої сім'ї. <i>Бесіда з медичним працівником на тему статевого виховання.</i>	Розширення уявлення про поняття: дружба, любов, кохання, шлюб, сім'я та загальноприйняті правила спілкування в різних соціальних ролях. Формування логічного мислення шляхом встановлення причинно-наслідкових зв'язків в процесі з'ясування та аналізу різних ситуацій. Активізація комунікації в сім'ї. Формування навичок співпраці у сім'ї. Виховання поваги до членів родини та необхідності у виконанні відповідних обов'язків у сім'ї.

12 Орієнтовна кількість годин: 4 – 6 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
*Види послуг та діяльності державних організацій. Органи місцевого самоврядування. Їхні функції та відділи. Види послуг. Правила користування послугами. Підприємства, що надають житлово-комунальні послуги (водо-, газо-, та електропостачання, опалення, вивезення побутових відходів, утримання будинків і прибудинкових територій, ремонт будинків, комунікацій). Оплата послуг через термінали. Основні персональні документи. Документи, що посвідчують особу.	Розширення знань про функціональність відділень в органах місцевого самоврядування. Формування навичок зняття показників з лічильників. Розвиток усного мовлення при спілкуванні з працівниками органів місцевого самоврядування та підприємств, що надають житлово-комунальні послуги. Виховання бережливого ставлення та відповідальності до власних персональних документів.

Правила обережного користування. Практичні роботи Зняття показників лічильників. Підрахунок загальної вартості комунальних послуг. Екскурсія Поїздка до органу місцевого самоврядування.	
--	--

13 Орієнтовна кількість годин: 4 – 6 год.

Зміст корекційно-розвиткових занять	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
*Працевлаштування. Способи пошуку роботи. Необхідні документи для працевлаштування. Перший робочий день. Права і обов'язки працівника. Практичні роботи Написання резюме. Реєстрація на сайтах з пошуку роботи. Вправи з пошуку роботи на обрану професію. Вправа «Співбесіда». Екскурсія Поїздка в центр зайнятості.	Розширити уявлення про способи пошуку роботи Формування внутрішнього переконання, впевненості стосовно досягнення мети працевлаштування. Розвиток ділового мовлення при виконанні вправ презентації себе та проходження співбесіди. Виховування грамотності в оформленні резюме. Виховання культури спілкування під час проходження співбесіди.